

UJEDE (FALCONIFORMES) IN SOVE (STRIGIFORMES) SLOVENSKE ISTRE

Lovrenc LIPEJ

mag. biol. znan., Morska biološka postaja, 66330 Piran, Fornače 41, SLO
mag.scien. biol., Stazione di biologia marina, Istituto di biologia, 66330 Pirano, Fornače 41, SLO

Miran GJERKEŠ

ornitolog, Ornitološko društvo Ixobrychus, Gasilska 8, Koper, SLO
ornitologo, Società ornitologica Ixobrychus, Via dei pompieri 8, Capodistria, SLO

IZVLEČEK

V prispevku navajava podatke o pojavljanju in razširjenosti ujed (Falconiformes) in sov (Strigiformes) v Slovenski Istri in bližnji okolici. Dopolnjujeja jih s historičnimi viri. Na obravnavanem območju se redno ali priložnostno pojavlja 22 vrst ujed in 7 vrst sov. Od teh v Slovenski Istri in bližnji okolici gnezdi najmanj 7 vrst ujed in vseh 7 vrst sov.

I. UVOD

Obsežni ornitofavnistični pregledi Slovenske Istre se večinoma nanašajo le na Sečoveljske soline in Škocjanski zatok (Schiavuzzi 1878, 1883; Gregori 1976, Geister in Šere, 1977, Šmuc 1980, Škornik & al., 1990), medtem ko so druga območja manj raziskana (Lipej 1989, Tome 1990). O statusu, gnezditveni gostoti ali razširjenosti ujed (Falconiformes) in sov (Strigiformes) pa praktično ni podatkov. Znani so le podatki o statusu in ogroženosti navadne postovke (*Falco tinnunculus*) (Lipej 1993) in o pojavljanju ter prehrani rdečenoge postovke (*Falco vespertinus*) (Gjerkeš & Lipej, 1992). Ker so ujede na vrhu prehranjevalnih verig, predstavljajo pomembne indikatorje o ohranjenosti določenega okolja, zato imajo tovrstni pregledi tudi določeno naravovarstveno vrednost.

Namen tega prispevka je prikazati osnovne podatke o statusu in razširjenosti ujed in sov Slovenske Istre. Osnovo tega pregleda predstavljajo lastni podatki, dopolnjeni s starejšimi podatki drugih avtorjev.

II. OBRAVNAVANO OBMOČJE

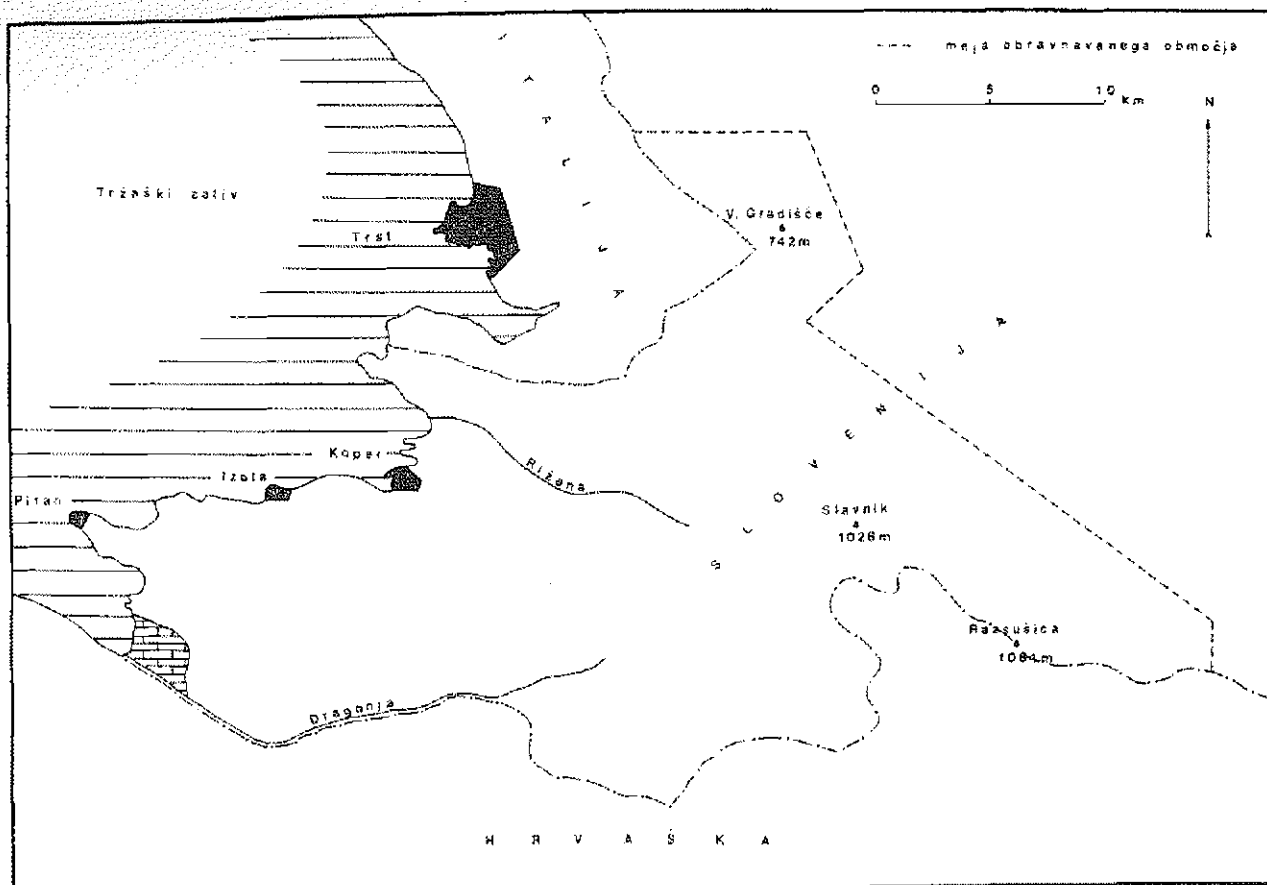
Obraavnano območje predstavlja širše območje Slovenske Istre s slovenskim delom Čičarije (sl. 1). Značilna sta dva osnovna tipa površja; flišnato in kraško. Prvi tip tvori osrednji del Slovenske Istre, medtem ko je kraški tip

omejen na črnokalski Kraški rob in na posamezne otočke apnenca v porečjih Rižane in Dragonje (Melik 1960).

Po fitogeografski razdelitvi Slovenije M. Wraberja spada Slovenska Istra v submediteransko florno območje (Wraber 1975). Na flišni podlagi prevladujejo gozdovi in grmišča združbe jesenske vilovine in gradna (*Seslerio-Quercetum petrae*), na prisojnih legah pa zamenja graden hrast puhovec (*Seslerio-Quercetum pubescentis*). Lokalno so na flišu razširjeni tudi gozdovi alepskega bora (*Pinus halepensis*). Na kraški podlagi prevladujejo termofilni gozdovi in grmišča združbe jesenske vilovine in črnega gabra (*Seslerio-Ostryetum*). Na severni strani Čičarije pa so razširjeni bukovi sestoji (*Seslerio-Fagetum*). V Slovenski Istri ni sklenjenih gozdnih površin v večjem obsegu. Poleg tega je celotna gozdno-grmiščna vegetacija močno degradirana.

III. METODE DELA

V tem delu sva zbrala najine podatke od leta 1980 do 1994 in podatke iz objavljenih del, ki se nanašajo na obraavnano območje. Ujede in sove sva opazovala namensko in priložnostno. Največ podatkov o razširjenosti sov in ujed preiskovanega območja sva dobila z iskanjem počivališč in gnezdišč, kjer sva pobirala izbljuvke.

Slika 1: Zemljevid obravnavanega območja.

Pregledala sva tudi vse razgibane skalne površine v vzhodnem delu obravnavanega območja, medtem ko sva se gozdnatim predelom doline Dragonje in Rižane ter slovenskega dela Čičarije posvetila le priložnostno.

Pri preletnih vrstah sva se posvetila le spomladanskim preletom rdečenogih postovk (*Falco vespertinus*) od leta 1991 do 1994. Pri redkih vrstah navajava natančne datume opazovanj, medtem ko pri pogostih vrstah navajava le podatke o razširjenosti in gnezdenju. Ujede v

Slika 2: Mladič planinskega orla (*Aquila chrysaetos*) v gnezdu v okolici Sočerge leta 1985 (Foto: M. Miklavc).

letu sva določevala po določevalnem priročniku Porter s sodelavci (1981).

Pregled ujed in sov obravnavanega območja dopolnjujeva z najinimi podatki iz Hrvaške Istre in podatki italijanskih avtorjev (Tržaški Kras, Maranska laguna).

IV. SEZNAM VRST

UJEDE (Falconiformes)

1. Beloglavi jastreb (*Cypus fulvus*)

Edini predstavnik jastrebob obravnavanega območja je beloglavi jastreb. Primerek te vrste je 6.6.1993 letel nad Vrhpoljem na kraški planoti. Opažen je bil tudi 1.6.1994 v Čičariji na vrhu Velike Plešivice in 11.6. nad bukovimi sestoji pri vasi Zagrad v Brkinih. Po podatkih J. Hreščaka se beloglavi jastreb redno pojavlja v okolici Slavnika.

2. Rjavi škarnik (*Milvus milvus*)

O pojavljanju rjavega škarnika nimava na obravnavanem območju nobenih podatkov. Imela pa sva ga priliko opazovati 11.11.1990 v dolini reke Mirne, v hrvaškem delu Istre.

Sadini (1961) navaja primerek rjavega škarnika, ustreljenega blizu Savudrije, v kolekciji Tržaškega naravoslov-

nega muzeja. Šmuc (1980) navaja opazovanje te vrste 3.10.1977 v Sečoveljskih solinah. Na istem mestu ga je 29.9.1983 opazoval tudi Sovinc (*Acrocephalus*, Orn. beležnica).

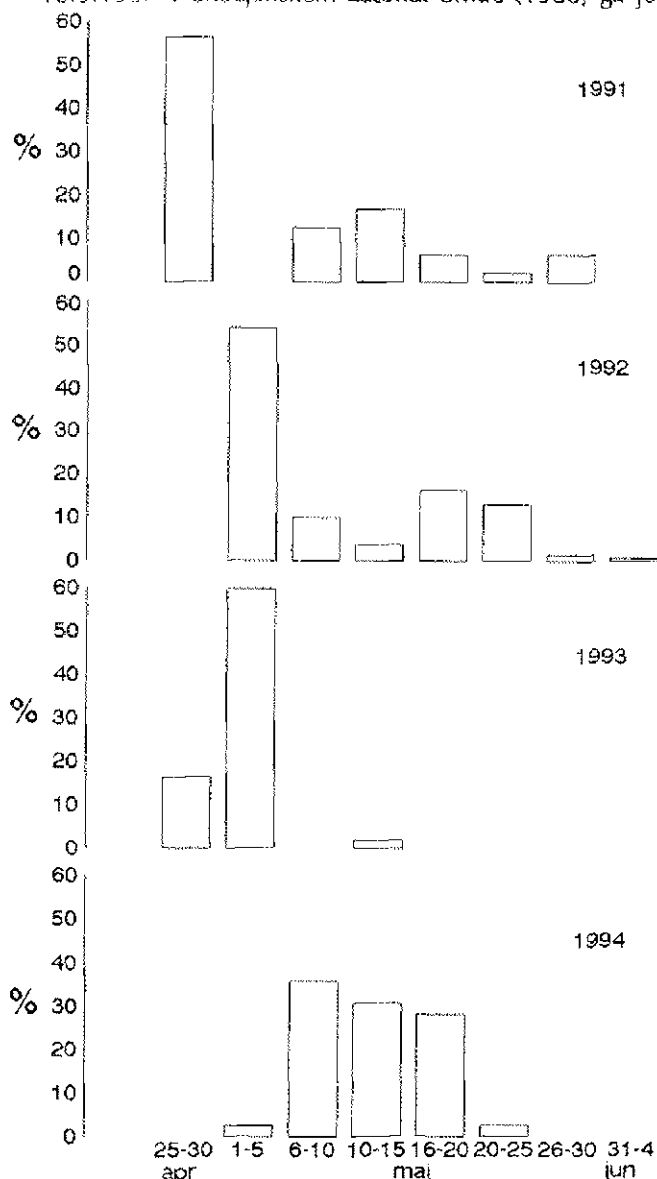
3. Črni škarnik (*Milvus migrans*)

Črni škarnik je bil trikrat opažen v okolici Škocjanskega zatoka in sicer 12.04.1986, 3.10.1987 (Gjerkeš 1988) in 30.10.1993. V Sečoveljskih solinah ga je 4.8.1991 opazoval Jančar (*Acrocephalus*, Orn. beležnica). Italijanski ornitologi (Perco et al., 1983) ga redno opazujejo v severnojadranskih lagunah.

4. Ribji orel (*Pandion haliaetus*)

Ribji orel je redka preletna vrsta, ki jo lahko opazujemo v Sečoveljskih solinah ali Škocjanskem zatoku.

Opazovala sva ga 4.3.1985 pri Ankaranu in 18.9.1987 v Škocjanskem zatoku. Šmuc (1980) ga je

Slika 3: Spomladanski prelet rdečenoge postovke (*Falco vespertinus*) na bonifiki pod Serminom v obdobju 1991-1994 (v odstotkih opaženih ptic).

Slika 4: Gnezdo lesne sove (*Strix aluco*) z dvema mladicema, najdeno v Čičariji (Foto: L. Lipej).

opazoval 12.9.1976, 3.10.1976, 8.5.1977 in 15.5.1977 na Sečoveljskih solinah. Makovec in Škornik sta imela priliko opazovati ribjega orla 18.9.1983 (*Acrocephalus*, Orn. beležnica) in 23.9.1990 (mladostni primerek) v Škocjanskem zatoku.

V Maranskih lagunah je redek gost, ki se pojavlja v jeseni ali spomladi (Perco et al., 1983).

5. Veliki klinčač (*Aquila clanga*)

2.9.1988 naju je nad skalnim previsom pri Vodciah preletel veliki klinčač in se veskozi oglašal. Geister ga je opazoval v Sečoveljskih solinah 30.1.1985 (*Acrocephalus*, Orn. beležnica). Koprski in italijanski ornitologi so 8.1.1994 opazovali primerek velikega klinčača, ki je sedel na položju ob Luki Koper. Perco in sodelavci (1983) so v zimskem obdobju zadnjega desetletja imeli priliko opazovati velikega klinčača v Beneški laguni.

Schiavuzzi (1887) omenja primerek velikega klinčača, ki je bil ustreljen v bližini Kopra in se nahaja v zbirki Tržaškega naravoslovnega muzeja. Omenjeni primerek iz tržaškega muzeja navaja tudi Sadini (1961) še s tremi klinčači, ustreljenimi v koprski okolici. Še pred dobrim

Slika 5: Mladič velike uharice (*Bubo bubo*)
(Foto: G. Palčič).

desetletjem je veliki klinkač gnezdil v Sloveniji (Smerdu 1981, V: Vasić & al. 1985).

6. Planinski orel (*Aquila chrysaetos*)

Pred desetimi leti je planinski orel gnezdil na obravnavanem območju v bližini Sočerge (Škornik 1985). (sl.2). Objestnemu planincu je tedaj uspelo z nepremišljenim posegom gnezdeči par odgnati, tako da odtlej ne gnezdi več na obravnavanem območju. Se pa orli redno pojavljajo na obsežnih kraških goličavah v Čičariji (Lipej 1989), kjer lovijo plen. Pogosto so bili poleg odraslih osebkov opaženi tudi mladiči. Planinski orel sicer gnezdi v Čičariji in hrvaškem delu Istre.

7. Orel kačar (*Circaetus gallicus*)

Orla kačarja sva v zadnjih petih letih redno in pogosto opazovala na Kraškem robu in v Čičariji od marca do avgusta. Čeprav gnezditvev še ni potrjena, sodiva, da v teh predelih redno gnezdi. Parodi s sodelavci (1991) navajajo opazovanje para, ki je leta 1991 gnezdil na robu Tržaške province na slovenskem ozemlju, 200 m od slovensko-italijanske meje. V dolini reke Mirm sva 8.7.1992 opazovala mladiča, ki sta ga starša spremljala pri začetnih poletih.

Sadini (1961) navaja v kolekciji prepariranih ujed v Tržaškem naravoslovnem muzeju tudi 4 primerke te vrste, ki so bili v prejšnjem stoletju ustreljeni v Luciji, Kopru, pri gradu Miramare in v Dolini pri Trstu.

8. Rjavi lunj (*Circus aeruginosus*)

Rjavi lunj se redno pojavlja na obravnavanem območju večinoma na prezimovanju ali preletu v Sečoveljskih solinah in Škocjanskem zatoku in sicer od januarja do junija. Manj podatkov imava za jesensko selitev. Višek v pojavljanju rjavih lunjev je v aprilu. V enem primeru je bil rjavi lunj opazovan v gnezditvenem obdobju (2.8.90 1 par, Škocjanski zatok, Makovec).

V italijanskih severnojadranskih mokriščih je reden gnezdilec (Perco et al., 1983).

9. Močvirski lunj (*Circus pygargus*)

Podatkov o pojavljanju močvirskega lunja je manj kot pri ostalih vrstah. Ker je samico težko ločiti od samice pepelastega lunja, sva često v izogib napačni determinaciji v beležko zapisala samo rod. Kljub temu sva dobila podatke, ki kažejo, da se pepelasti lunj pojavlja v Sečoveljskih solinah in Škocjanskem zatoku v jesenskem in spomladanskem obdobju. V Maranski laguni (Perco et al., 1983) in v izlivnem območju reke Soče (Perco & Utmar, 1987) redno gnezdi. Vasić in sodelavci (1985) navajajo ustni citat hrvaškega ornitologa Rucnerja, da gnezdi tudi v Istri. Tudi Dilena (1993) navaja podatke o gnezdenju te vrste za Hrvaško Istro.

10. Pepelasti lunj (*Circus cyaneus*)

Pepelasti lunj je najbolj pogost lunj, ki se na obravnavanem območju pojavlja od oktobra do maja. Čeprav je vezan na mokrišča, ga lahko opazimo v vseh predelih Slovenske Istre. Že Schiavuzzi (1883, 1887) navaja, da ni redek v prezimovalnem obdobju.

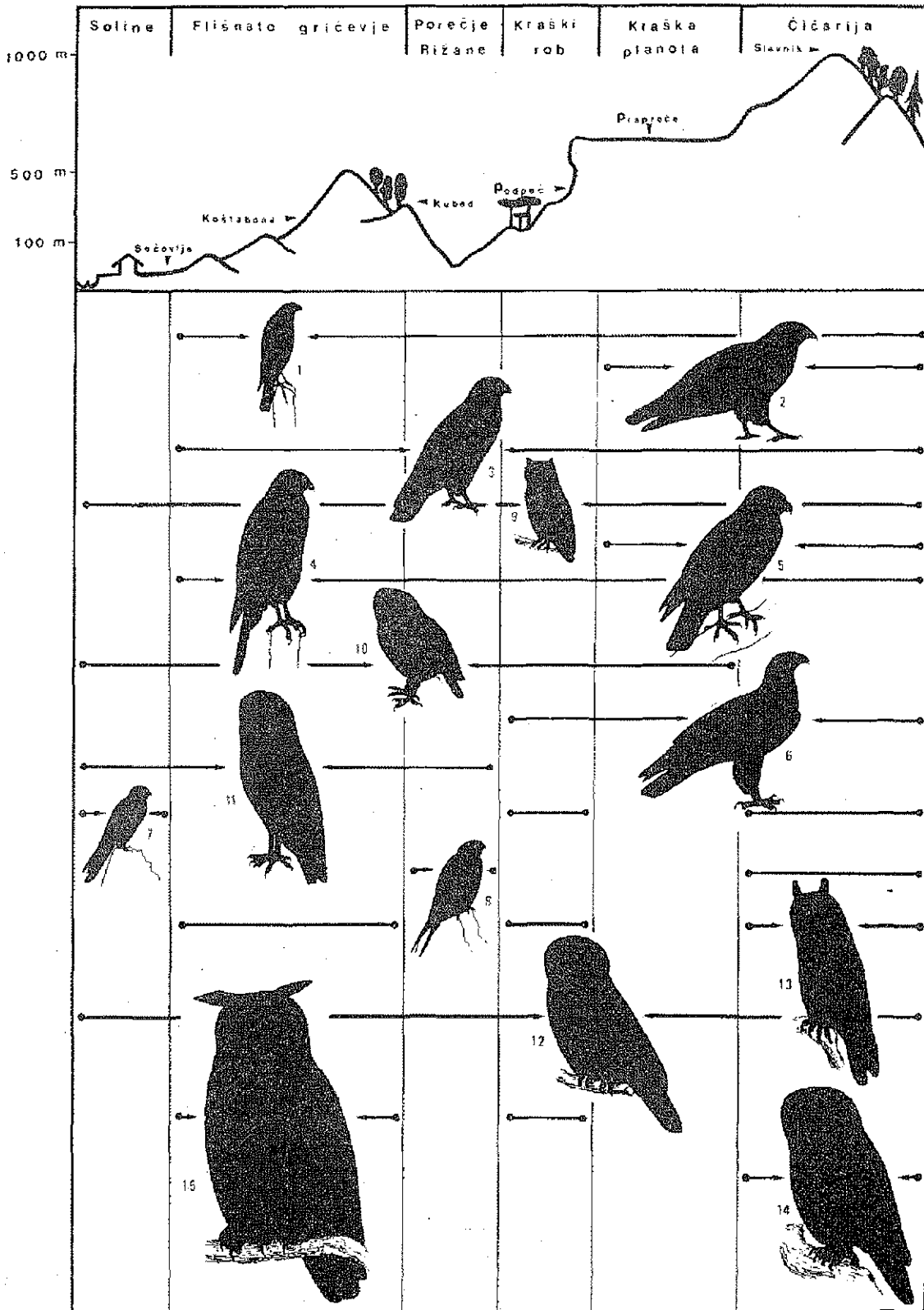
11. Stepski lunj (*Circus macrourus*)

Novejših podatkov o pojavljanju te vrste lunja ni, pač pa ga omenjata Schiavuzzi (1878, 1883) in Sadini (1961). Slednji omenja v zbirki Tržaškega naravoslovnega muzeja kar 9 primerkov, ki so bili ustreljeni v bližini Trsta.

Nekajkrat je bil opazovan v Maranski laguni (Perco et al., 1983) in v izlivnem območju reke Soče (Perco & Utmar, 1987).

12. Kanja (*Buteo buteo*)

Naseljuje vse biotope v Slovenski Istri, tudi urbane. Izven gnezditvenega obdobja je najpogostejša ujeda nasploh. Gnezdi v listnatih in iglastih gozdovih v porečju Dragonje in Rižane, na Kraškem robu in v Čičariji. Navzlic njeni pogostnosti je v Slovenski Istri in okolici popolno neraziskana vrsta ujede, zato so nevhvaležne tudi ocene o številu gnezdečih parov na obravnavanem območju.

Slika 6: Horizontalna razširjenost gnezdečih vrst ujed in sov v različnih skupinah biotopov Slovenske Istre in bližnje okolice. Legenda: 1 - skobec (*Accipiter nisus*), 2 - sršenar (*Pernis apivorus*), 3 - kanja (*Buteo buteo*), 4 - kragulj (*Accipiter gentilis*), 5 - orel kačar (*Circaetus gallicus*), 6 - planinski orel (*Aquila chrysaetos*), 7 - navadna postovka (*Falco tinnunculus*), 8 - škrjančar (*Falco subbuteo*), 9 - veliki skovik (*Otus scops*), 10 - navadni čuk (*Athene noctua*), 11 - pegasta sova (*Tyto alba*), 12 - lesna sova (*Strix aluco*), 13 - mala uharica (*Asio otus*), 14 - kozača (*Strix uralensis*) in 15 - velika uharica (*Bubo bubo*). Silhete ujed so povzete po Mezzatesta (1988), sov pa po Pforr & Limbrunner (1983).

13. Koconoga kanja (*Buteo lagopus*)

Edini primerek koconoge kanje je bil opažen 28. 2. 1987 na Bonifiki pri Serminu. Počivala je na električnem drogu in prežala na plen.

Schiavuzzi (1883) navaja v svoji zbirki primerek samca te vrste, ki ga je 30.12.1879 našel utopljenega v Piranu.

14. Sršenar (*Pernis apivorus*)

Sršenar je težko detektibilna vrsta ujede, ki je poleg tega dokaj podoben navadni kanji. Po drugi strani pa je težko najti njegovo gnezdo (Forsman & Solonen, 1984). V Slovenski Istri sva ga občasno opazovala od maja do septembra na Kraškem robu in v Čičariji. Na Kraškem robu ga je opazoval v juniju in juliju tudi Tome (1990). Perco in Utmar (1987) ga navajata kot rednega gnezdilca Tržaškega Krasa, Benussi (1983) pa omenja tudi gnezdenje v bližini meje na slovenski strani.

15. Kragulj (*Accipiter gentilis*)

Podatkov o pojavljanju kragulja na obravnavanem območju je malo. Je namreč ena izmed redkih ujed, ki skrita na počivališču preži na plen, zato je detekcija kragulja dokaj težka. Najlažje ga opazimo pozimi in zgodaj spomladi, preden začne gnezdit. Sicer pa je po najinih podatkih reden gnezdilec večjih in starejših iglastih gozdov obravnavanega območja, predvsem v porečju Dragonje in Rižane ter v Čičariji. Gnezda sva našla tudi v fragmentarnih sestojih hrasta puhovca (*Quercus pubescens*) v okolici Strunjana, Pobegov in Gažona. Benussi in Perco (1984) ga navajata kot rednega gnezdilca v neposredni bližini italijanske meje na Tržaškem Krasu.

16. Skobec (*Accipiter nisus*)

Skobec je ena izmed najbolj pogostih ujed v Slovenski Istri. Gnezdi v iglastih in listnatih gozdovih v celotni Slovenski Istri, sicer pa se pojavlja tudi v suburbanih in urbanih biotopih.

Pozimi ga srečamo tudi v samih mestnih jedrih.

17. Sokol selec (*Falco peregrinus*)

Sokol selec se na obravnavanem območju pojavlja redno tekom celega leta, predvsem pa pozimi.

V enem primeru, 5.6.1992, je bila družina sokolov selcev (3 osebk) opažena v Kavčicah v Čičariji.

Gnezdi na italijanski strani na strmem obalnem skaloju v okolici Trsta (Utmar 1987). Navzlic številnim primernim gnezdilnim nišam na Kraškem robu in v Čičariji v Slovenski Istri danes ne gnezdi.

18. Škrjančar (*Falco subbuteo*)

Škrjančar se v Slovenski Istri pojavlja predvsem v selitvenem času. Večina podatkov je iz meseca maja. Nekateri kasnejši pa vzbujajo sum morebitnega gnezdenja na obravnavanem območju.

Tudi Geister (1989) ga navaja kot verjetnega gnezdilca na obravnavanem območju.

V okolici Buj in v dolini reke Mirne redno spremljava gnezdenje te vrste, zato domnevava, da je možno gnezdenje tudi v Slovenski Istri. Na podlagi najinih podatkov iz Hrvaške Istre sodiva, da je gnezdenje lahko povezano z obstojem razpoložljivega števila aktivnih gnezd sivih vran (*Corvus cornix*). Ko namreč sive vrane izpeljejo mladiče in zapustijo svoja gnezda, se v njih naselijo škrjančarji.

19. Merlin (*Falco columbarius*)

Na območju Slovenske Istre sva merlina opazovala le v enem primeru 3. oktobra 1987, ko je v Škocjanskem zatoku samica nizko nad tlemi oprezovala za plenom. Novembra 1990 sva ga opazovala tudi v dolini reke Mirne. Iztok Škornik je imel priliko opazovati merlina 7.11.1991 v Sečoveljskih solinah.

Pred dobrimi sto leti omenja Schiavuzzi (1883) v svoji zbirki ustreljen primerek merlina iz Savudrije in še enega, ki je bil ujet v Monfalconu (Schiavuzzi 1887).

Perco s sodelavci (1983) ga navajajo za Maransko laguno kot maloštevilnega, a rednega prezimovalca ali preletnika.

20. Južna postovka (*Falco naumanni*)

Najin edini podatek je opazovanje samca južne postovke 28.3.1993 na visokonapetostnem vodu na Podgorskem Krasu. Zgodovinskih podatkov o pojavljanju te vrste v Slovenski Istri in bližnji okolici je veliko. Schiavuzzi (1883) jo navaja na podlagi svojih podatkov in muzejskega primerka ustreljene samice v okolici Trsta za gnezdečo vrsto. Sadini (1961) navaja dva juvenilna primerka v tržaški muzejski zbirki iz Klanca, oba opremljena z datumom 1.9.1889. Druge navedbe se nanašajo na mesti Trst in Monfalcone. Gregori (1976) navaja par južnih postovk, ki je 25.3.1976 posedal na ruševinah solinskih hiš.

Moll (1964) je opazoval dva primerka 29.3.1964 na relaciji Pula-Rabac. Leto kasneje je Rucner (1965) potrdil gnezdenje južne postovke v južni Istri ob medulinski cesti in v Premanturi ter domnevno gnezdo ob mostu na Raši.

Očitno se tudi v Slovenski Istri kaže trend drastičnega upadanja števila te vrste, ki je sicer značilen tudi za celinsko Slovenijo. Danes je na obravnavanem območju ta nekoč pogosta vrsta sokola redke preletnik.

21. Rdečenoga postovka (*Falco vespertinus*)

Rdečenoga postovka je še do nedavnega veljala za redko preletno vrsto sokola v Slovenski Istri (Gregori 1976, Šmuc 1980). Sistematična spremljava spomladanskega preleta v okolici Škocjanskega zatoka pa je pokazala, da je danes pogosta preletna vrsta, ki se redno pojavlja v maju (Gjerkeš & Lipej 1992). (sl. 3).

22. Navadna postovka (*Falco tinnunculus*)

Navadna postovka gnezdi v Slovenski Istri v Sečoveljskih solinah in na črnokalskem Kraškem robu (Lipej 1988). O rednem gnezdenju na piranskem obzidju, v

takson	A	B	C	D	E	F
<i>Gyps fulvus</i>	*					
<i>Aquila heliaca</i>						*
<i>Aquila pomarina</i>	*					
<i>Aquila chrysaetus</i>				*		
<i>Accipiter gentilis</i>				*		
<i>Accipiter nisus</i>					*	
<i>Buteo buteo</i>					*	
<i>Buteo lagopus</i>	*					
<i>Buteo rufinus</i>						*
<i>Circaetus gallicus</i>				*		
<i>Pandion haliaeetus</i>		*				
<i>Milvus migrans</i>		*				
<i>Milvus milvus</i>	*					
<i>Circus aeruginosus</i>					*	
<i>Circus pygargus</i>		*				
<i>Circus cyaneus</i>					*	
<i>Circus macrorourus</i>	*					
<i>Pernis apivorus</i>			*			
<i>Falco peregrinus</i>			*			
<i>Falco naumanni</i>		*				
<i>Falco subbuteo</i>				*		
<i>Falco tinnunculus</i>					*	
<i>Falco vespertinus</i>					*	
<i>Falco columbarius</i>	*					
<i>Falco eleonore</i>						*
<i>Athene noctua</i>					*	
<i>Otus scops</i>					*	
<i>Asio otus</i>				*		
<i>Strix aluco</i>					*	
<i>Strix uralensis</i>			*			
<i>Tyto alba</i>					*	
<i>Bubo bubo</i>				*		

Tabela 1:
Pojavljanje ujed in sov v Slovenski Istri in bližnji okolici.
Legenda:

- A: zelo redki podatki o pojavljanju (3)
B: redki podatki o pojavljanju (10)
C: vrsta prisotna, a težje detektibilna
D: vrsta redno prisotna, a maloštevilna
E: pogosta vrsta
F: dvomljivi podatki, potrebni potrditve

cerkvah obalnih mest in v dolini Dragonje poroča že Schiavuzzi (1883, 1887). V solinah so postovke začele gnezditi leta 1977 (Šmuc 1980, Lipej 1993) in odtlej je število gnezdečih parov začelo naraščati do leta 1985, ko je gnezdilo 12 parov (Lipej 1993). Vsa gnezda so bila v notranjih ali zunanjih stenah solinskih hiš, od 2 do 5 m višine. V zadnjih letih je zaradi mustelidne predacije in raznih antropogenih vplivov (Lipej 1993) število drastično upadlo, tako da je bodočnost solinske populacije postovke vprašljiva.

Na Kraškem robu gnezdijo postovke v primernih policah in razpokah. Navzlic veliki razsežnosti masiva Kraškega roba, gnezditi tu le 5 do 10 parov postovk. Postovke so redne gnezdičke tako na italijanski strani Kraškega roba kot tudi v ostenju hrvaškega dela Čičarije ter Učke.

SOVE (Strigiformes)

23. Kozača (*Strix uralensis*)

Kozače nisva v obravnavanem območju nikoli opazovala. Dilena (1993) navaja, da gnezditi v Čičariji. Z izzivanjem samcev z magnetofonskimi posnetki mu je uspelo potrditi prisotnost in možno gnezdenje te sove v bukovih gozdovih Čičarije (Marčeta, ustno).

V Povirju pri Divači pa je skupina ornitologov leta 1983 opazovala kozačo v kraškem spodmolu (Škornik, ustno).

24. Lesna sova (*Strix aluco*)

Pojavlja se v solinah, na Kraškem robu in v gozdovih porečja Dragonje in Rižane, kraške planote in Čičarije. Gnezditi v kraških spodmoli, v hlevih, v zapuščenih hišah in v duplih starih dreves. Lesna sova je ena izmed najbolj pogostih sov obravnavanega območja. (sl. 4).

25. Velika uharica (*Bubo bubo*)

Velika uharica je redni prebivalec polic v strmih ostenjih kraškega roba ali težko dostopnih flišnih previsov v ostrčju Slovenske Istre. Andrej O. Župančič je več let zapored snemal film o veliki uharici, ki je gnezdila v bližini Kort pri Izoli. Sicer gnezditi velika uharica še v ostenju črnokalskega Kraškega roba, v porečju reke Dragonje in v Čičariji. Gnezdenje te sove ogrožajo mnogi antropogeni dejavniki, kot so alpinizem, planinarjenje, lov in pljenje gnezd. (sl. 5.)

26. Mala uharica (*Asio otus*)

Mala uharica se redno pojavlja v obravnavanem obdobju, predvsem pozimi. Najin edini podatek o gnezdenju te sove, je najdeno gnezdo spomladi 1989 na tinjanskem hribovju s štirimi mladiči. Verjetno gnezditi mala uharica tudi na Kraškem robu in v Čičariji (Tome, ustno), čeprav to še ni bilo potrjeno. V gozdovih Tržaškega Krasa je dokaj pogosta in gnezditi v manjših skupinah (Benussi 1983).

27. Navadni čuk (*Athene noctua*)

Je reden gnezdiček vseh predelov Slovenske Istre z izjemo Čičarije. Gnezdilno nišo si poišče v suburbanem okolju, in sicer v kmečkih hišah in zidanicah, solinarskih hišah, gospodarskih poslopijih in drevesnih duplih. Leta 1989 je par čukov gnezdil v zračniku nove izolske telovadnice, navzlic številnim rokometnim tekmam. Istega leta sva našla tudi izropano gnezdo s tremi mladiči v opuščnem kiosku v Pradah. Pogost je tekom celega leta, pri čemer ga je lažje opazovati pozimi in spomladi, ko

takson	g	mg	z	p	r	rr
<i>Gyps fulvus</i>						*
<i>Milvus migrans</i>					*	
<i>Milvus milvus</i>					*	
<i>Pandion haliaetus</i>					*	
<i>Circus aeruginosus</i>			*			
<i>Circus cyaneus</i>			*			
<i>Circus pygargus</i>			*			
<i>Circus macrourus</i>						*
<i>Circaetus gallicus</i>	*					
<i>Accipiter gentilis</i>	*					
<i>Accipiter nisus</i>	*					
<i>Buteo buteo</i>	*					
<i>Buteo lagopus</i>						*
<i>Pernis apivorus</i>		*		*		
<i>Aquila clanga</i>						*
<i>Aquila chrysaetus</i>	*					
<i>Falco columbarius</i>						*
<i>Falco naumanni</i>					*	
<i>Falco peregrinus</i>			*	*		
<i>Falco subbuteo</i>		*		*		
<i>Falco tinnunculus</i>	*					
<i>Falco vespertinus</i>				*		
<i>Athene noctua</i>	*					
<i>Strix aluco</i>	*					
<i>Strix uralensis</i>	*					
<i>Tyto alba</i>	*					
<i>Bubo bubo</i>	*					
<i>Asio otus</i>	*		*			
<i>Otus scops</i>	*					

Tabela 2:

Status ujed in sov Slovenske Istre na podlagi najinih podatkov in drugih literarnih virov.

Legenda:

g = potrjeno gnezdenje (naši podatki ali literarni viri)

mg = gnezdenje nepotrjeno, pojavljanje v času gnezdenja)

z = redno prezimuje na obravnavanem območju

p = redno se pojavlja na preletu (spomladanskem in jesenskem)

r = redka vrsta (maloštevilni podatki ne zadoščajo za natančnejšo opredelitev na obravnavanem območju)

rr = zelo redka vrsta

se često sonči na strehah kmečkih hiš ali gospodarskih poslopij.

28. Veliki skovik (*Otus scops*)

Je edina izrazita selivka med sovami Slovenske Istre. Iz selitvenega območja se vrne v prvi tretjini aprila. Gnezdi tako v urbanih biotopih kot tudi v zaledju mest in kulturni krajini obravnavanega območja. Sodeč po oglašanju verjetno gnezdi tudi v Čičariji. Za gnezdilno nišo si izbere predvsem dupla listnatih dreves in police v stenah kmečkih in solinskih hiš.

29. Pegasta sova (*Tyto alba*)

Pegasta sova je redna gnezdilka v urbanih in suburbanih biotopih ter agrocenozah v porečju Rižane in Dragonje, ni je pa na Kraškem robu in v Čičariji. Nasedljuje predvsem gospodarska poslopja, zapuščene hiše in hleve, v redkih primerih pa tudi cerkve. Za gnezdo si izbere police v stenah ali podkrovju gospodarskih poslopij. Na podlagi najdenih izbljuvkov na počivališčih pegaste sove lahko z gotovostjo trdimo, da je pegasta sova razširjena na območju od Kraškega roba do Sečoveljskih solin (Lipej & Gjerkeš, 1991).

Tudi Tutiš s sodelavci (1990) navajajo pegasto sovo kot nedvomno gnezdilko obravnavanega območja.

V. DISKUSIJA

Na obravnavanem območju sva na podlagi svojih podatkov in dokumentiranih podatkov drugih ornitologov ugotovila prisotnost 22 vrst ujed in 7 vrst sov. Od tega je najmanj 7 vrst ujed gnezdilke, medtem ko so med sovami vse ugotovljene vrste (7) tudi gnezdilke. Med ujedami je 10 redno pojavljajočih se vrst, medtem ko je 12 vrst redkih ali težje detektibilnih. Med 7 vrstami sov, se 6 vrst redno pojavlja, le pogostnost kozače je zaradi težje detektibilnosti slabo poznana.

Za obravnavano območje je značilna velika raznolikost biotopov. Obsežni gozdovi Čičarije nudijo gnezdišče velikemu številu vrst ujed in sov. Nekatere od teh, kot npr. kozača, sršenar in planinski orol, so še posebej zanimive v slovenskem prostoru, saj so lokalno razširjene in maloštevilne. Po drugi strani so obalna mokrišča na čelu s Sečoveljskimi solinami in Škocjanskim zatokom pomembna lovišča številnim ujedam in sovam. Iz diagrama horizontalne razširjenosti gnezdilke Slovenske Istre je razvidno, da sta samo lesna sova in veliki skovik gnezdilca vseh obravnavanih biotopov (sl. 6). Večina drugih vrst pa ima posebne ekološke zahteve pri izbiri gnezdilne niše. Tako so planinski orol, sršenar, kačar in kozača gnezdilci Kraškega dela Slovenske Istre in Čičarije, kjer je tudi manj antropogenih vplivov.

Za nekatere od opaženih vrst velja, da je njihov status v slovenskem merilu slabo poznan. To velja predvsem za orla kačarja, sršenarja, močvirskega lunja in kozačo. Posebej vprašljiv je tudi status velikega klinkača. Po drugi strani v najinem prispevku namenoma ne obravnavava nekaterih vrst, o katerih obstajajo v slovenski ornitološki publicistiki referenčni podatki. Tako sva iz obravnave izpustila opazovanja rjaste kanje (*Buteo rufinus*) (Škornik et al., 1990) in sredozemskega sokola (*Falco eleonorae*) (Perušek, *Acrocephalus*, Orn. beležnica). Medtem ko velja rjasta kanja za težko določljivo vrsto, pa je navedeno obdobje pojavljanja sredozemskega sokola na obravnavanem območju zelo nenavadno, še posebej, ker so lokalni ornitologi v tistem tednu na solinah opazovali par sokolov škrančarjev, ki so v zraku zelo podobni sredo-

zemskim sokolom. Sadini (1961) sicer navaja primerek samca rjaste kanje iz doline Rižane v zbirki Tržaškega naravoslovnega muzeja, opremljenega z datumom 29.8.1926.

Poleg že omenjenega upadanja števila gnezdečih parov navadnih postovk v Sečoveljskih solinah (Lipej 1993) sta ogroženi še velika uharica in pegasta sova. Veliko uharico na ostenju Kraškega roba ogrožajo planinarjenje, alpinizem, lov in pljenje gnezd, v drugih predelih pa zaenkrat ni ogrožena. Pegasta sova pa je ogrožena zaradi drastičnega zmanjševanja ustreznih gnezdilnih niš v opuščeni hišah ali na kmetijah.

Že omenjeno pomanjkanje strokovnih raziskav, tako na nivoju ekologije posamezne vrste kot tudi na nivoju ekologije združbe sov in ujed danega območja, onemogoča verodostojno oceno ogroženosti teh ptic. Tako smo prikrajšani tudi za podatke o vplivu kontaminacije okolja

s težkimi kovinami in organoklorinskimi polutanti, za katere je značilno, da so v šestdesetih letih povzročili drastičen upad nekaterih vrst ujed v državah severne in zahodne Evrope (Newton 1979).

Na podlagi navedb Schiavuzzija (1878, 1883) in Sadinija (1961) lahko potrdimo le drastične spremembe v populaciji južnih postovk, ki so danes na obravnavanem območju zelo redki preletniki.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema Iztoku Škorniku, Tihomirju Makovcu in Bojanu Marčeti, ki so nama posredovali dragocene podatke o nekaterih redkih vrstah ujed ali sov. Posebno zahvalo sva dolžna mag. Davorinu Tometu za kritične pripombe pri prebiranju rokopisa.

RIASSUNTO

Il contributo offre una serie di dati sulla presenza e la diffusione dei rapaci Falconiformi e Strigiformi nell'Istria slovena e nelle sue immediate vicinanze. I dati sono completati da fonti storiche. Nell'area in questione troviamo stabilmente o saltuariamente 22 specie di rapaci diurni e 8 specie di rapaci notturni. Almeno 7 specie di rapaci diurni e tutte le 7 specie notturne nidificano nell'Istria slovena e nelle sue immediate vicinanze.

LITERATURA

Acrocephalus, (1980-1994) Iz ornitološke beležnice. Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, Ljubljana.

Benussi, E. (1983) Contributo allo studio dell'ornitofauna nidificante nella provincia di Trieste. Atti Mus.Civ.St.Nat. Trieste, 34:127-141.

Benussi, E. & F. Perco (1984) Osservazioni ecoetologiche sull'Astore (*Accipiter gentilis*) nel Carso Triestino. Uccelli d'Italia, Società Ornitologica Italiana IX(12):3-25.

Dilena, L. (1993) L'Istria attraverso la natura. Edizioni Italo Svevo. Trst. 86 str..

Forsman, D. & T. Solonen (1984) Censusing breeding raptors in southern Finland: methods and results. Ann.Zool. Fennici 21:317-320.

Geister, I. (1989) Slovenski prispevek k evropskemu ornitološkemu atlasu. Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije. 40 str..

Geister, I. & D. Šere (1977) Prispevek k poznavanju ornitofavne Sečoveljskih solin. Varstvo narave 10:6373.

Gjerkeš, M. (1988) Ornitološki pregled ptic Miljskega polotoka. Falco 4:14-20.

Gjerkeš, M. & L. Lipej (1992) O pojavljanju in prehranjevanju rdečenoge postovke *Falco vespertinus* v Slovenski Istri. Acrocephalus 13(51):44-48.

Gregori, J. (1976) Okvirni ekološki in favnistični pregled ptičev Sečoveljskih solin in bližnje okolice. Varstvo narave 9:81-102.

Lipej, L. (1988) Postovka. Lovca 88/5:138139.

Lipej, L. (1989) O vretenčarjih Slavnika in okolice. Zbornik obalnega planinskega društva Koper. Str. 46-48.

Lipej, L. (1993) Status in ogroženost gnezditvene populacije navadne postovke (*Falco tinnunculus*) na Sečoveljskih solinah. Annales 3:29-36.

Lipej, L. & M. Gjerkeš (1991) Bats in the diet of owls in NW Istra. Myotis 30:133-138, Bonn, Nov.1992

Melik, A. (1960) Slovensko Primorje. Slovenska Matica. Ljubljana.

- Moll, G. (1964)** Ornithologische Ferienbeobachtungen auf der Halbinsel Istrien. *Larus* 21-22:161-165.
- Newton, I. (1979)**. Population ecology of raptors. T. & AD. Poyser, Calton.
- Parodi, R., M. Caldana & R. Castellani (1991)** Secondo contributo alla conoscenza dell'avifauna nidificante in provincia di pordenone (Friuli Venezia Giulia). *Cortania. Atti Museo Friul. Storia Nat.* 13:213-224.
- Perco, F., F. Musi & R. Parodi (1983)** L'oasi avifaunistica di Marano lagunare. W.W.F. FVG, Udine, 89 str..
- Perco, F. & P. Utmar (1987)** L'avifauna delle province di Trieste e Gorizia, fino all'Isonzo. *Biogeographia* 13:801-843.
- Porter, R.F., I. Willis, S. Christensen & B. P. Nielsen (1981)** Guida all'identificazione dei Rapaci europei in volo. Zanichelli Editore, Bologna, str. 176.
- Rucner, R. (1965)** Odnos mediteranske vegetacije i mediteranskih elemenata ornitofaune na balkanskom poluotoku. *Larus* 16-18:79-105.
- Sadini, G. (1961)** La raccolta regionale degli uccelli conservata nel Museo civico di storia naturale a Trieste. *Atti Mus. Civ. St. nat. Trieste* 22:67-131.
- Schiavuzzi, B. (1878)** Elenco degli uccelli viventi nell'Istria ed in ispezialita nell'agro piranese. *Boll. Soc. Adr. Sci. Nat. Trieste*, 4:53-76.
- Schiavuzzi, B. (1883)** Materiali per un'avifauna del territorio di Trieste fino a Monfalcone e dell'Istria. *Boll. Soc. Adr. Sci. Nat. Trieste*, 8:3-78.
- Schiavuzzi, B. (1887)** Materiali per un'avifauna del Litorale austro-ungarico. *Boll. Soc. Adr. Sci. Nat. Trieste*, 10:154-183.
- Škornik, I. (1985)** Planinski orel *Aquila chrysaetos* gnezdi tudi v slovenskem Primorju. *Acrocephalus* 6(25):40-41.
- Škornik, I., T. Makovec & M. Miklavec (1990)** Favnistični pregled ptic Slovenske obale. *Varstvo narave* 16:49-99.
- Šmuc, A. (1980)** Ptice Sečoveljskih in Ulcinjskih solin. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Tome, D. (1990)** Ptice Kraškega roba. Inštitut za biologijo Univerze v Ljubljani, str. 135-142.
- Tutiš V., V. Bartovsky, D. Radović & G. Sušić (1991)** Les rapaces nocturnes nicheurs en Yugoslavie. In: **Juillard, M. & al.:** Rapaces nocturnes. Actes du 30^e Colloque interregional d'ornithologie. Porrentruy (Suisse), nov. 1990. Str. 283-286.
- Utmar, P. (1987)** Si arricchisce la fauna regionale. *WWF Friuli Venezia Giulia*, 31:5.
- Vasić, V., B. Grubač, G. Sušić & S. Marinković (1985)** The status of birds of prey in Yugoslavia, with particular reference to Macedonia. ICBP Technical Publication No. 5:45-53.
- Wraber, T. (1975)**. Novo nahajališče evmediteranske flore v Slovenski Istri. *Varstvo narave* 8:47-56.